

Maria Lototska

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

 <https://orcid.org/0009-0000-3314-1158>

 Maria.lototska@student.uj.edu.pl

ADAPTACJA MŁODZIEŻY UKRAIŃSKIEJ W WARUNKACH MIGRACJI SPOWODOWANEJ WOJNĄ W UKRAINIE

ADAPTATION OF UKRAINIAN YOUTH UNDER CONDITIONS OF
CAUSED MIGRATION WAR IN UKRAINE

DOI: 10.24917/ycee.11090

Abstrakt:

Tematem artykułu jest adaptacja młodzieży ukraińskiej w warunkach migracji związanej z wojną w Ukrainie. Głównym celem prezentowanego badania jest wyznaczenie stopnia adaptacji młodzieży ukraińskiej do nowego społeczeństwa w warunkach migracji, a także analiza społeczno-kulturowych aspektów, mających wpływ na adaptację młodzieży ukraińskiej zamieszkującej w Polsce. W celu przeprowadzenia badań posłużono się kwestionariuszem ankiety. Zawierał on 22 pytania merytoryczne oraz 3 pytania o charakterze metryczkowym. W badaniu wzięło udział 40 osób studiujących na WSMiP Uniwersytetu Jagiellońskiego zdobywających tytuł licencjacki – w tym 34 kobiety oraz 6 mężczyzn, którzy przyjechali do Polski po wybuchu pełnoskalowej wojny. Zgodnie z otrzymanymi wynikami, większość respondentów studiujących na uczelni ocenia swoją adaptację pozytywnie. Studenci aktywnie uczestniczą w życiu społecznym. Najbardziej istotnymi problemami młodzieży ukraińskiej w warunkach wojennej migracji są samotność i brak integracji z polskimi rówieśnikami.

Słowa kluczowe:

adaptacja, migracja przymusowa, ukraińscy studenci w Polsce.

Abstract:

The article presents the results of research on the adaptation of Ukrainian youth in the conditions of migration caused by the war in Ukraine. The purpose of the presented study is to determine the degree of adaptation of Ukrainian youth to a new society in the conditions of migration, as well as to analyze the socio-cultural aspects affecting the adaptation of Ukrainian youth living in Poland. The research was conducted with the help of a survey questionnaire. The survey contained 22 factual questions and 3 questions of a metric nature. The research sample consisted of 40 students studying at the Faculty of International and Political Studies of the Jagiellonian University, pursuing a bachelor's degree, who arrived in Poland after the outbreak of a full-scale war. There were 34 female respondents, while 6 were male. According to the obtained results, most respondents studying at the university assess their adaptation positively, and students actively participate in social life. The most significant problems for Ukrainian youth in the conditions of war migration are loneliness and a lack of integration with Polish peers. The primary motives when choosing a form of free time in Poland are the possibility of communicating with Polish people and social integration.

Keywords:

adaptation, forced migration, Ukrainian students in Poland.

W XXI wieku migracja stała się nie tylko zjawiskiem globalnym, ale też jednym z najważniejszych zjawisk wpływających na różne sfery życia, jak na przykład: kwestie społeczne, edukacja, kultura, polityka, gospodarka. Niesie ono za sobą zarówno duże wyzwania, jak i możliwości, a jego oddziaływanie jest odczuwalne we wszystkich zakątkach świata. Jest to złożony i wieloaspektowy proces, który wymaga stałego monitorowania w celu zapobiegania nielegalnej migracji i zapewnienia bezpieczeństwa kraju. Współczesne społeczeństwo jest świadkiem istotnych zmian w kontekście mobilności i przemieszczania się ludności na szeroką skalę wpływających na społeczno-kulturowe procesy adaptacji ukraińskiej młodzieży w innych państwach. Rosyjska agresja militarna na Ukrainę i pełnoskalowa wojna na jej terytorium, rozpoczęta w lutym 2022 roku, spowodowały ogromne zmiany w życiu każdego Ukraińca – a zwłaszcza w życiu młodych ludzi. Zgodnie z danymi, publikowanymi przez Europejski Urząd Statystyczny, w marcu 2024 roku liczba ukraińskich uchodźców objętych ochroną tymczasową w Polsce wynosiła 955 tys. osób (Eurostat, 2024). Statystyki te obejmują również kategorię studentów, którzy po wojnie zdecydowali się na podjęcie studiów za granicą, w tym także tych, którzy przebywają obecnie w Polsce – kraju, który stworzył wszystkie niezbędne warunki do życia dla uchodźców i ich rozwoju w nowym państwie. Proces adaptacji obejmuje opanowanie kulturowych, społecznych i językowych aspektów, a także poszukiwanie możliwości zdobycia wykształcenia, rozwoju i dalszego wzrostu zawodowego. W związku z tym, ważnym jest zapewnienie młodym ludziom wsparcia i zasobów umożliwiających skuteczną integrację w polskim społeczeństwie. Polacy od samego początku wyróżnili się dużym wsparciem, organizując różne akcje i projekty mające na celu udzielenie pomocy Ukraińcom w zakresie zapewnienia im skutecznej adaptacji. Przejawem tego jest: pomoc humanitarna, wsparcie psychologiczne, edukacja i integracja, wydarzenia kulturowe,

wsparcie finansowe. O ile wcześniej dla większości osób studia w innym państwie były świadomym wyborem, o tyle po rozpoczęciu wojny wielu studentów zostało zmuszonych do opuszczenia ojczyzny i przystosowania się do nowej specyfiki edukacji w innych państwach.

Przede wszystkim celem jest określenie samego terminu „adaptacja”. W dzisiejszym badaniu istotnym jest zdefiniowanie tego pojęcia w wymiarze społecznym. Termin „adaptacja społeczna” jest definiowany jako: „proces dostosowania się jednostki lub grupy do funkcjonowania w zmienionym środowisku społecznym, obejmujący przekształcenia jej wewnętrznej struktury i sposobów działania” (Encyklopedia PWN). Oprócz tego należy zauważyć, że – z punktu widzenia socjologii – proces adaptacji społecznej pozwala jednostce na skuteczne funkcjonowanie i wchodzenie w interakcje z otoczeniem, zapewniając jej odpowiednią adaptację do warunków społecznych, i kształtowanie odpowiednich zachowań. Piotr Sztompka przedstawia zjawisko adaptacji jako proces albo rezultat przystosowania do warunków środowiska, otoczenia, w którym znalazła się jednostka, prowadzący do przetrwania lub osiągnięcia pewnych celów. Mogą to być: zmiany w stylu życia, pracy, dostosowywanie się do nowych wymagań, a nawet wykształcenie nowych nawyków dla własnego komfortu lub utrzymywania harmonii podczas radzenia sobie ze zmianami w życiu osobistym lub poza nim. Może to być też dostosowanie się do nowych wymagań, m.in. dotyczących umiejętności pracy w zespole czy niwelowanie rozbieżności spowodowanych migracją do innego państwa lub zmiany w organizacji polityki wewnętrznej (Sztompka, 2020, s. 9).

Jedną z kluczowych i najbardziej wpływowych teorii wyjaśniających czynniki decydujące o migracji jest koncepcja stworzona przez Everetta Lee w 1966 roku, określana mianem teorii *push-pull* (Lee, 1966). Teoria ta obejmuje różne czynniki ekonomiczne, środowiskowe, społeczne i polityczne, które popychają ludzi do przemieszczania się, oraz czynniki, które przyciągają ludzi do

miejsca docelowego. Czynniki wypychający opisuje czynniki występujące w regionie pochodzenia, które wpływają na chęć migracji ludzi, takie jak: bezrobocie, niski standard życia czy też wojna (Urbański, 2022). Ze względu na przyczyny migracji, z którymi mieli do czynienia respondenci, możemy odnieść ich do kategorii przymusowych migrantów. Najczęściej status ten jest konsekwencją wojny, kryzysu środowiskowego lub też innych kryzysów, które powodują okoliczności, w jakich jedynym realnym rozwiązaniem jest przeprowadzka (Castles, 2003). Migranci przymusowi zazwyczaj określani są jako uchodźcy, gdy opuszczają swój kraj i przekraczają granicę, aby znaleźć schronienie w innym państwie (UNHCR, 2019). W przeciwieństwie do innych form migracji, status uchodźcy definiowany jest przez prawo międzynarodowe, które – zgodnie z art. 1 A pkt 2 Konwencji genewskiej – stanowi, że: „uchodźcy to osoby przebywające poza swoim krajem pochodzenia z powodu obawy przed prześladowaniem, z powodu konfliktu, przemocy lub innych okoliczności poważnie zakłócających porządek publiczny, które – na skutek powyższego – wymagają „ochrony międzynarodowej”. Przymusowa migracja, mająca zarówno tymczasowe, jak i trwałe aspekty, wiąże się z koniecznością adaptacji w nowych warunkach. W zależności od sytuacji w kraju pochodzenia, wiele osób stara się wrócić do domu, jeśli jest tam bezpiecznie lub sytuacja się ustabilizowała (Castles, 2006).

Jednakże nie wszyscy migranci pragną powrotu. Wiele osób, które zostały przesiedlone wewnątrz lub migrowały międzynarodowo, często nie ma zamiaru wracać ani w krótkim, ani w średnim, ani w długim okresie z różnych powodów, między innymi: uzyskania stałego statusu w kraju przyjmującym, migracji do kolejnych miejsc czy braku perspektyw w dawnym miejscu zamieszkania (Heimerl, 2005). W związku z tym muszą oni przejść proces adaptacji do nowych warunków życia. Adaptacja ta może obejmować naukę nowego języka, zdobycie pracy, integrację społeczną oraz dostosowanie do innej kultury,

systemów edukacyjnych i opieki zdrowotnej w nowych miejscach. Jeśli wojna będzie trwała kilka lat, tymczasowy aspekt przymusowej migracji może przekształcić się w migrację trwałą – co jeszcze bardziej podkreśla potrzebę efektywnej adaptacji (Ruiz & Vargas-Silva, 2013). Warto też zdać sobie sprawę z tego, że w nowym środowisku migrant często znajduje się w gorszej pozycji społecznej z powodu braku zakorzenienia w społeczności i jej instytucjach oraz ograniczonego kapitału. W sieciach społecznych dostępne są różne zasoby – materialne, symboliczne i emocjonalne (Massey i in., 1993), które mogą zostać odpowiednio wykorzystane (Lin, 2001). Dlatego dostęp do nich oraz umiejętność ich mobilizacji mogą znacznie rozszerzyć możliwości działania jednostki i wpłynąć na proces adaptacji w nowym miejscu.

Migracja może prowadzić do wielu problemów, będących wynikiem dialogu między krajami o różnych tradycjach i wartościach, ale również stanowić źródło możliwości zarówno dla jednostek, jak i społeczeństw. John Berry wyróżnił cztery strategie akulturacji rozumiane jako procesy psychologiczne i kulturowe zmiany wynikające z kontaktu międzykulturowego, dzięki któremu jednostki adaptują się do życia w nowym środowisku. Do tych strategii badacz zalicza: integrację, asymilację, marginalizację i separację (Berry, 1997). Berry podkreśla, że grupy niedominujące mogą swobodnie wybierać i skutecznie wdrażać integrację tylko wtedy, gdy dominujące społeczeństwo jest otwarte i inkluzywne w swoim podejściu do różnorodności kulturowej (Berry, 1991). W celu wyznaczenia poziomu adaptacji respondentów warto też podkreślić rolę kapitału społecznego. Zgodnie z P. Bourdieuu pojęcie to należy rozumieć jako gęstość sieci interakcyjnych i doświadczeń jednostki, które tworzą aktualne lub potencjalne zasoby. Wskazuje on na to, że interakcje społeczne umożliwiają lepsze zrozumienie obcej kultury, co z kolei prowadzi do łatwiejszego odnalezienia się na rynku pracy, poprawy umiejętności językowych oraz rozwoju kompetencji społeczno-kulturowych (Bourdieu, 2001).

Analizując czynniki decydujące o poziomie adaptacji, warto też przywołać teorię planowanego zachowania I. Ajzena. Zakłada ona, że postawy, normy społeczne i postrzegana kontrola behawioralna wpływają na intencje behawioralne jednostek, które z kolei mają wpływ na ich zachowanie (Ajzen, 1991). Teoria ta jest szczególnie przydatna dla analizy motywacji decydujących o formie aktywności rekreacyjnych ukraińskiej młodzieży, koncentrując się na ich intencjach integracji społecznej i utrzymania więzi rodzinnych. Niemniej, ważnym jest też to, że skuteczna adaptacja często wymaga nieustannej interakcji zachodzącej między jednostką lub grupą czy środowiskiem, w wyniku której dochodzi do przekształcania wewnętrznej struktury podmiotu oraz sposobów działania zgodnie z wymaganiami otoczenia, a także do przekształcania otoczenia i dopasowywania go do struktury wewnętrznej podmiotu (Kim, 2001).

Temat adaptacji ukraińskich migrantów w Polsce staje się przedmiotem rosnącego zainteresowania wśród badaczy. W licznych pracach analizuje się różnorodne aspekty procesu adaptacji, takie jak: integracja społeczna, ekonomiczna oraz kulturowa. Czołowymi polskimi badaczami w dziedzinie migracji i adaptacji migrantów w nowym środowisku są: Marek Okólski, Dominik Wach, Paweł Kaczmarczyk, Marta Pachocka, Sabina Kubiciel-Lodzińska, Agata Górny.

Problem badawczy

Współczesne „potoki” migracyjne i emigracja młodzieży ukraińskiej do Polski są powodem stawiania ważnych pytań dotyczących społeczno-kulturowego procesu adaptacji migrantów, zwłaszcza w zakresie ich funkcjonowania w nowym środowisku akademickim. Kwestia adaptacji młodzieży ma kluczowy wpływ z punktu widzenia jej funkcjonowania i odnajdywania się w nowych warunkach życia. Takie badanie jest znaczące, ponieważ pozwala zrozumieć

społeczne, kulturowe i psychologiczne czynniki, które wpływają na młodzież, formując jej upodobania, zainteresowania, a także standardy życia w nowym środowisku. Rozszerzenie wiedzy na temat społecznych praktyk młodzieży ukraińskiej w Polsce skierowane jest na zbadanie jej funkcjonowania w nowym środowisku, a następnie uzyskanie wniosków na temat potrzeb dotyczących spędzania wolnego czasu lub uczestnictwa w wydarzeniach kulturowych. Jest to klucz do opracowania skutecznych programów mających na celu wspieranie młodych ludzi oraz ułatwiania procesu ich integracji i adaptacji w nowym, społeczno-kulturowym środowisku.

Celem badania jest przeprowadzenie analizy socjologicznej pozwalającej wyznaczyć stopień przystosowania do nowego społeczeństwa młodzieży ukraińskiej zamieszkującej w Polsce z uwzględnieniem społeczno-kulturowych aspektów wpływających na jej adaptację. Zadania dla osiągnięcia wyznaczonego celu są następujące – należy:

- wyznaczyć główne formy spędzania wolnego czasu przez studentów i przeanalizować ich oddziaływanie na skuteczność adaptacji w nowym środowisku;
- zbadać wpływ sytuacji politycznej w Ukrainie na wybór wydarzeń kulturowych i form wypoczynku przez młodych ludzi;
- określić, jaki wpływ na społeczną adaptację w nowym państwie mają środowisko społeczno-kulturowe i stopień interakcji z polskimi rówieśnikami;
- wymienić główne czynniki wpływające na organizację wolnego czasu młodzieży ukraińskiej mieszkającej w Polsce, a także główne problemy, które przeszkadzają w adaptacji studentów ukraińskich w nowym środowisku;
- na podstawie otrzymanych danych, sformułować opinię o poziomie adaptacji studentów z Ukrainy w Polsce.

Przedmiotem badań są społeczno-kulturowe aspekty funkcjonowania studentów ukraińskich w Polsce.

Pytania badawcze

1. Czy sytuacja polityczna w Ukrainie wpływa na udział młodzieży ukraińskiej w wydarzeniach kulturowych w Polsce?
2. Czy aktywna interakcja z miejscową ludnością wpływa na poziom adaptacji w nowym środowisku?
3. Jakie są główne motywy podczas wyboru formy spędzania czasu wolnego dla ukraińskiej młodzieży w Polsce?
4. Jaki wpływ na wybór miejsca i formy spędzania wolnego czasu przez młodzież ukraińską mieszkającą w Polsce ma otoczenie społeczno-kulturowe?
5. Czy dla młodzieży ukraińskiej w Polsce takie kulturowe wydarzenia, jak: seanse w kinie, wydarzenia sportowe i odwiedzanie restauracji są priorytetowe w porównaniu z innymi formami spędzania wolnego czasu?

W ramach badania – przy pomocy programu Microsoft Forms – został stworzony kwestionariusz ankiety, ułatwiający sposób dotarcia do respondentów, którzy mieli możliwość udzielenia odpowiedzi w dogodnym dla nich czasie. Brak obecności ankietera i zachowanie anonimowości mogły przyczynić się do uzyskania bardziej wiarygodnych wyników. Osobom, które zostały objęte badaniem zostało przekazane zaproszenie do wypełnienia ankiety, a zastosowanie metody „kuli śnieżnej” w przypadku przekazywania kwestionariusza ankiety pomogło zwiększyć wielkość próby badawczej. W wypełnieniu ankiety wzięło udział 40 ukraińskich studentów z Wydziału Stosunków Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, którzy zaczęli swoje studia na tym wydziale po lutym 2022 roku. Ankieta składała się z różnych typów pytań: metryczkowych, z wieloma możliwościami odpowiedzi, w formie alternatyw, z wieloczną alternatywą, z maksymalnym rozszerzeniem zupełności, a także pytań z szeregowaniem alternatyw. Łącznie, w ankiecie znajdowały się 22 pytania dotyczące bezpośrednio przedmiotu

badania oraz 3 pytania metryczkowe. Respondenci zostali poproszeni o wskazanie jednej lub kilku, najbardziej odpowiednich dla nich, odpowiedzi. Badanie miało charakter diagnostyczny, opisowy i częściowo korelacyjny. Ze względu na to, że próba badawcza miała charakter docelowy i pochodziła tylko spośród studentów studiujących na Wydziale Stosunków Międzynarodowych i Politycznych UJ, należy z ostrożnością podchodzić do formułowania ogólnych wniosków na ten temat. Mimo że uzyskane rezultaty nie mają statusu reprezentatywności, to jednak pozwalają na sformułowanie ogólnych wniosków dotyczących poziomu adaptacji młodych migrantów wojennych w Polsce.

Wyniki badań

Wśród badanych było 85% procent kobiet i 15% mężczyzn. Najwięcej osób pochodziło z Ukrainy Zachodniej (35%), trochę mniej ze wschodniej Ukrainy (32%) oraz z Ukrainy Centralnej (25%), najmniej zaś z Ukrainy Północnej (5%) czy też Południowej (3%). Część respondentów mieszka w Krakowie od dwóch lat (45%), inni mniej niż rok (25%), kolejni uczestnicy przebywają w Polsce dłużej niż dwa lata (25%), co znaczy, że przyjechali oni do Polski w pierwszych dniach lub tygodniach wojny, i tylko 5% mieszka w nowym środowisku od roku. W związku z tym, istotne wydaje się pytanie o to, czy wszyscy respondenci planowali studiować w Polsce przed wybuchem wojny. Połowa badanych odpowiedziała – „tak”, 28% respondentów wskazało na: „trudno powiedzieć”, pozostałe 22% wybrało opcję „nie”. Tak wielki odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć” może być spowodowany tym, że studenci rozważali wybór wielu innych miejsc studiów w ojczyźnie, jednak wojna skłoniła ich do studiowania za granicą. W tym miejscu warto też wskazać główne przyczyny wyboru przez nich studiów w Polsce. Większość respondentów jako główny powód wskazała chęć zdobycia

zagranicznego dyplomu (68%) oraz to, że w Polsce – z dala od wojny – jest bezpiecznie (45%). Wśród innych odpowiedzi, które cieszyły się dużą popularnością było to, że w Polsce jest wyższy poziom wykształcenia niż w Ukrainie (43%), a także, że europejski dyplom umożliwi uczestnikom wyjazd dalej, na Zachód (38%).

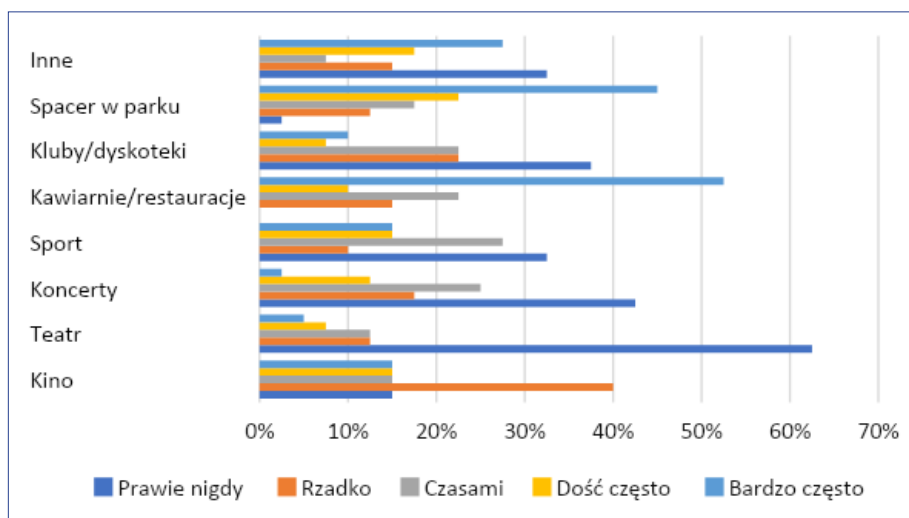
Z kolei głównymi problemami, z którymi borykały się osoby po przyjeździe do Polski, były: brak integracji z polskimi rówieśnikami (48%), tęsknota za bliskimi (48%) i samotność (45%). Dominująca liczba tego typu odpowiedzi wskazuje na to, że respondenci czują się samotni w nowym środowisku, co może stanowić jeden ze skutków braku integracji w nowym kraju. Trzeba też brać pod uwagę, że dużo osób pochodzi ze wschodniej Ukrainy, gdzie działania zbrojne są najbardziej intensywne, więc można przypuszczać, że ci, którzy zostali zmuszeni do opuszczenia swoich domów znajdują się obecnie w bardziej stresowej sytuacji niż osoby z zachodniej Ukrainy. Niektórzy mogli stracić kogoś ze swoich bliskich lub, na przykład, znajdują się w sytuacji, w której rodzice mieszkają w innych krajach lub pozostali w Ukrainie, co utrudnia komunikację między nimi i podsyca poczucie samotności u respondentów. Adaptacji w nowym środowisku przeszkadza też niezajomość języka polskiego (28%), co z kolei wpływa na intensywność nawiązywania relacji z Polakami. Wiele osób boi się o życie rodziny, która pozostała w Ukrainie (38%). W dalszej kolejności można wskazać na problemy ekonomiczne (23%) oraz problemy ze znalezieniem mieszkania (18%). Podsumowując, duża część Ukraińców najwięcej problemów ma z tymi czynnikami, które są niemal najważniejsze dla sukcesywnej adaptacji. Studenci są odizolowani od swoich kolegów przez brak znajomości języka, co negatywnie wpływa na ich integrację w nowym środowisku. Mimo wspomnianych czynników, 10% badanych w ogóle nie miało problemów z adaptacją.

Ważnym aspektem wpływającym na społeczną adaptację migrantów w warunkach nowej rzeczywistości kulturowej jest organizacja i sposób

spędzania przez nich wolnego czasu. Możliwość uczestnictwa w różnych kulturowych, edukacyjnych i społecznościowych wydarzeniach pozwala studentom na integrację w nowym środowisku. Aktywny udział w takich eventach przyczynia się do nawiązywania nowych relacji, rozwoju umiejętności językowych i lepszego zrozumienia polskiej kultury. Wydarzenia kulturowe, sportowe, edukacyjne tworzą przestrzeń do wymiany doświadczeń i budowania wzajemnych relacji z Polakami.

Na podstawie otrzymanych danych przygotowano wykres odzwierciedlający poziom popularności określonych form spędzenia czasu wolnego wśród respondentów. Okazało się, że badani najchętniej chodzą do kawiarni i restauracji (53%). Co ciekawe, miejsca te są najczęściej wybierane zarówno przez respondentów, jak i respondentki. Spacer w parku, jako jeden z najbardziej popularnych sposobów na korzystanie z czasu wolnego, został wybrany przez 45% badanych, co może świadczyć o tym, że wiele osób preferuje także aktywny odpoczynek. Co ciekawe, poziom popularności wśród preferowanych sposobów spędzania czasu wolnego nie zawsze był taki sam dla obu kategorii badanych osób – 30% respondentek często lub bardzo często wybiera kino, natomiast mężczyźni rzadko lub prawie nigdy nie wybierają tej formy rozrywki. Zarówno kobiety (53%), jak i mężczyźni prawie nie chodzą do teatru. Koncerty nie cieszą się dużą popularnością wśród badanych: prawie nigdy lub rzadko bierze w nich udział 50% kobiet oraz 67% mężczyzn.

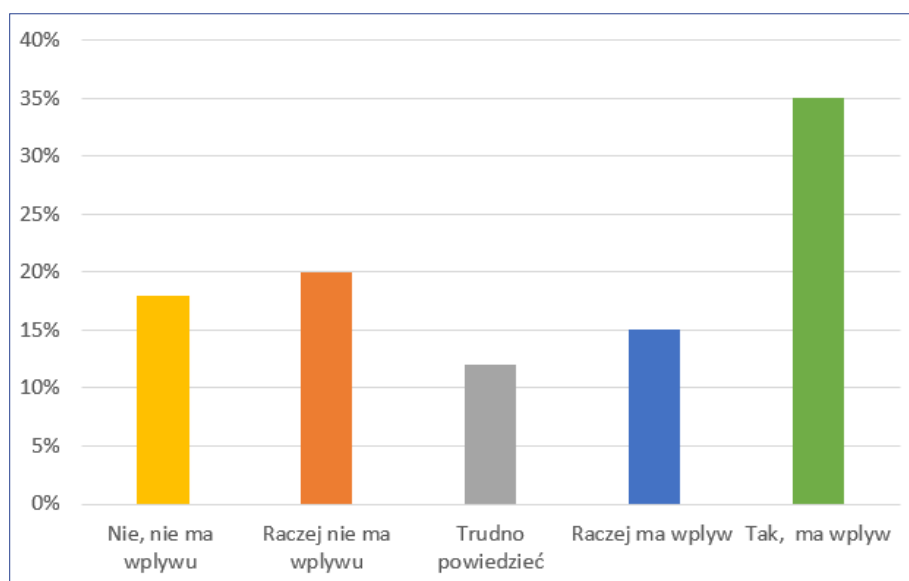
Analizując ten czynnik adaptacji, warto też zwrócić uwagę na wpływ sytuacji politycznej, a zwłaszcza wojny w Ukrainie, na wybór wydarzeń społeczno-kulturalnych i form spędzenia wolnego czasu studentów przebywających w Polsce. Połowa osób (50%) twierdzi, że obecna sytuacja polityczna w Ukrainie ma wpływ na rodzaj wybieranych społeczno-kulturowych wydarzeń. Takie wskaźniki mogą odzwierciedlać wpływ stanu psychicznego na chęć znalezienia wsparcia wśród społeczności w trudnym czasie. Z kolei 38% respondentów wskazuje, że

Wykres 1. Formy spędzenia czasu wolnego w Polsce

sytuacja polityczna nie wpływa na wybór wydarzeń społeczno-kulturowych, co może świadczyć o indywidualnym podejściu do reagowania na

zewnętrzne bodźce i różnorodność nastawienia wobec wpływu kontekstu politycznego na życie osobiste.

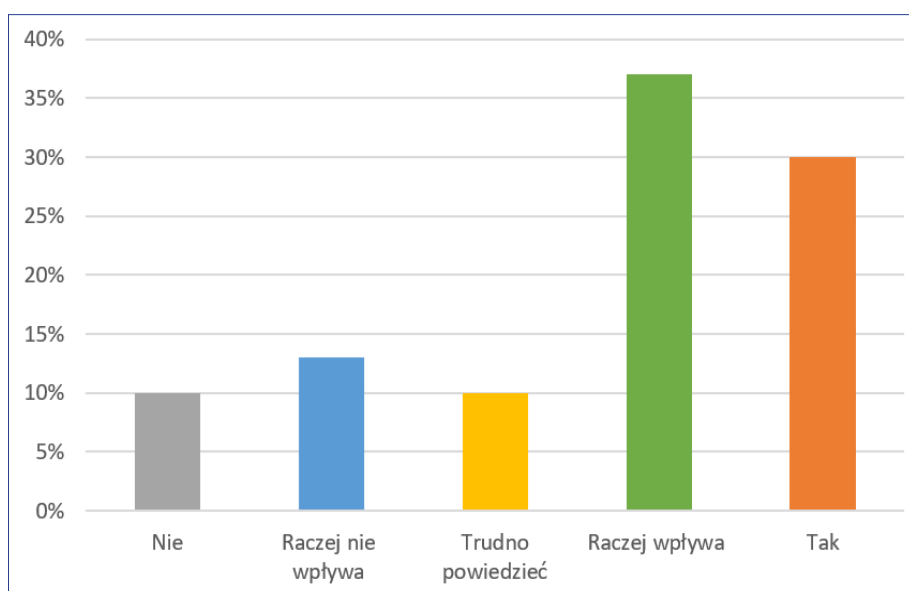
Wykres 2. Wpływ sytuacji politycznej i wojny w Ukrainie na wybór wydarzeń społeczno-kulturowych w Polsce

Ceny, dostępność, znajomi i rodzina, bariery językowe, preferencje kulturowe – wszystkie te czynniki mają wpływ na wybór form spędzenia czasu wolnego, a co za tym idzie – wysokości

poziomu adaptacji w Polsce. Dane wskazują, że to właśnie ceny są najistotniejsze przy wyborze sposobu spędzania czasu wolnego (40%), co jest całkiem naturalne z racji tego, że większość

studentów jeszcze nie pracuje i co więcej, sytuacja finansowa dominującej części Ukraińców uległa gwałtownej zmianie po wybuchu wojny. Jednakowo ważnym czynnikiem są preferencje kulturowe (35%) i dostępność wydarzeń kulturowych (35%). Przyjaciele i rodzina również są znaczący (33%), ponieważ respondenci mogą spędzić czas w gronie najbliższych. Bariery językowe i reklama też odgrywają ważną rolę (18%), ale w mniejszym stopniu. Na pytanie o istnienie wpływu środowiska społeczno-kulturowego na

wybór formy wypoczynku w Polsce większość osób (68%) stwierdziła „tak, wpływa” lub „raczej wpływa”. Świadczy to o tym, że środowisko zewnętrzne prawdopodobnie ma znaczący wpływ na sposób spędzania czasu wolnego przez respondentów. Mniejszość odpowiedziała zatem, że nie ma wpływu (10%) lub raczej nie ma wpływu (13%), co oznacza, że ta część badanych kieruje się osobistymi preferencjami, zainteresowaniami lub czynnikami wewnętrznymi przy planowaniu swojego czasu wolnego.

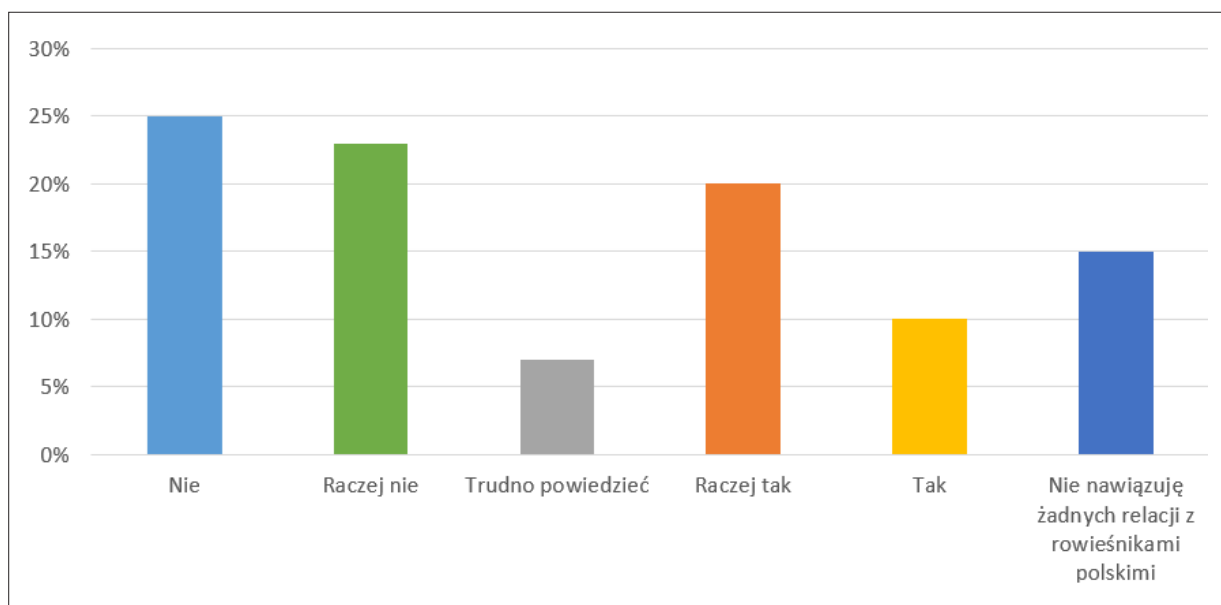

Wykres 3. Czy Pana/Pani środowisko społeczno-kulturowe wpływa na wybór formy wypoczynku w Polsce?

Ciekawym jest fakt, iż 25% osób stwierdziło, że nie mają lub raczej nie mają (23%) żadnych trudności w kontaktach z polskimi rówieśnikami, podczas brania udziału w wydarzeniach rozrywkowych. Może to świadczyć o tym, że studenci lepiej porozumiewają się między sobą w bardziej nieformalnych okolicznościach, które temu sprzyjają. Warto jednak wspomnieć, że 30% respondentów ma jednak trudności w komunikowaniu się, co nie sprzyja integracji migrantów w tej sferze życia społecznego. Dodatkowo 15% osób w ogóle nie nawiązuje relacji z polskimi

rówieśnikami, natomiast opcję „trudno powiedzieć” wybrało 7% badanych. Zarówno studentki, jak i studenci nadają większe znaczenie językowi ukraińskiemu w życiu codziennym, a także w innych dziedzinach życia społecznego, przebywając w Polsce (57%). Zarówno języki polski oraz ukraiński dominują wśród 33% studentów, co może świadczyć o ich zdolności do posługiwania się jednocześnie oboma językami w zależności od tego, w jakim miejscu i sytuacji się znajdują. Językiem polskim włada jedynie 10% badanych osób.

Wykres 4. Czy ma Pan/Pani trudności w kontaktach z polskimi rówieśnikami podczas uczestnictwa w wydarzeniach rozrywkowych?

Wzrost negatywnych emocji, związanych z wojną i przymusową emigracją często komplikuje proces adaptacji do nowych realiów. W tym celu istotne jest pozyskanie strategii, które ułatwiłyby przystosowanie do życia w nowym środowisku. Znajomość języka państwa, w którym aktualnie się przebywa, niewątpliwie jest znaczącym atutem pomagającym w skutecznej adaptacji. Właśnie z tego powodu większość respondentów, przy wyborze strategii sprzyjającej sukcesywnej adaptacji, decyduje się na naukę języka polskiego, co jest użyteczne we wszystkich obszarach życia wśród zagranicznych studentów. Udział w wydarzeniach kulturalnych i edukacyjnych też sprzyja adaptacji studentów (22%), natomiast członkostwo w kołach naukowych uważa za przydatne 17% osób. Oprócz tego, 19% respondentów wskazuje na swoją skłonność do komunikacji z lokalnymi mieszkańcami w celu szybszej adaptacji w społeczeństwie. Taka strategia niewątpliwie sprzyja rozwinięciu umiejętności komunikacyjnych, poznaniu lokalnych osobliwości i poziomu wzajemnego zrozumienia. Natomiast tylko 8% respondentów za sukcesywną metodę adaptacji

uważa pozyskanie pracy w polskim środowisku. Kolejnym wskaźnikiem decydującym o poziomie adaptacji może być też podjęcie zatrudnienia w nowym miejscu. Wiadomo, że łączenie studiów z pracą niekiedy może być trudne, jednak – jak wskazują wyniki badań – niektóre osoby są w stanie to zrobić. Wśród respondentów: 33% osób już pracuje na polskim rynku, 35% jeszcze nie pracuje, ale planuje zrobić to w przyszłości, natomiast 8% badanych pracuje w zagranicznych firmach. Z kolei 13% respondentów oświadczyło, że nie ma planów szukania zatrudnienia. Dane te pokazują jednak, że wiele osób już znalazło dla siebie środowisko pracy w Polsce lub ma zamiar zrobić to w przyszłości, co świadczy o tym, że adaptacja większości z nich idzie w kierunku bardziej pozytywnym niż negatywnym. Wspierając zaangażowanie obywatelskie, Polska tworzy otwarte środowisko, które sprzyja adaptacji i integracji młodszego pokolenia Ukraińców w nowej rzeczywistości społeczno-kulturowej.

W celu zbadania oceny adaptacji studentów, zastosowana została skala szacunkowa, mieszcząca

następujące wartości: 1 – bardzo źle, 2 – źle, 3 – średnio, 4 – dobrze, 5 – bardzo dobrze. Wyniki wskazują, że większość studentów ocenia swoją adaptację dobrze lub też bardzo dobrze (82%). Przy czym osoby mieszkające w Polsce przez co najmniej dwa lata oceniają ją najwyżej. To zjawisko można wytłumaczyć tym, że im dłużej osoba przebywa w danym środowisku, tym lepiej potrafi się w nim odnaleźć. Mimo tego pojawiają się też osoby, które średnio oceniają swój poziom przystosowania (17%). Warto też zauważyć, że tylko jeden człowiek wskazał na bardzo negatywny poziom adaptacji, co nie ma wielkiego wpływu na wyniki badań. Owszem, dominuje pozytywne postrzeganie własnej adaptacji do życia w Polsce wśród młodzieży ukraińskiej, istnieje jednak pewnego rodzaju różnica ocen w zależności od długości przebywania w nowym kraju.

W Polsce są też organizowane różnorodne wydarzenia kulturowe, które mają na celu wsparcie młodych ludzi w procesie ich sukcesywnej adaptacji. Przykładem tego mogą być kulturowe inicjatywy, obejmujące różne dziedziny, a także angażujące społeczność do różnorodnych spotkań czy konferencji, które sprzyjają wymianie doświadczeń i lepszemu porozumiewaniu się osób między sobą. Na pytanie, którego celem było wyjaśnienie, czy respondenci biorą lub brali udział w specjalnych programach lub działaniach mających na celu ułatwienie adaptacji migrantów w Polsce, większość osób wskazała odpowiedź negatywną (70%). Co ciekawe, większość w tej kategorii pozytywnie lub też bardzo pozytywnie ocenia swoją adaptację w nowym kraju. Tylko 15% badanych wybrało opcję „tak, brałem(-am), ale w kilku”, 3% – „brałem(-am) w wielu”, 5% wskazało odpowiedź „tak”, zaś – 7% „trudno powiedzieć”. Takie wyniki wskazują na to, że studenci nie potrzebują udziału w specjalnych programach dla ułatwienia adaptacji migrantów, czego powodem może być to, że przebywanie w środowisku akademickim lub na uczelni jest dla nich wystarczające.

Nie mniej ważną rolę, a według niektórych badaczy nawet najważniejszą, przy adaptacji

studentów w nowym kraju odgrywa uczelnia. Podjęcie studiów zawsze wiąże się z poznawaniem całkowicie nowego środowiska akademickiego. Nie ulega wątpliwości, że taka sytuacja niesie za sobą dużo stresu. Dla studentów obcokrajowców ta sytuacja staje się jeszcze większym stresem, ponieważ wiąże się ze zjawiskiem akulturacji. To właśnie uczelnia ma sprzyjać rozwojowi różnych programów adaptacyjnych, chociażby przez to, że „poczucie przynależności do grupy rówieśniczej i środowiska akademickiego są istotnymi czynnikami dla fizycznego i psychicznego zdrowia studentów” (Łazarewicz, Werner, 2016).

Oprócz tego, zmiana kulturowego środowiska powoduje zwiększenie stresu i oddziałuje na psychiczny stan młodzieży. Ponieważ poziom adaptacji znacznie wpływa na sukcesy podczas studiowania, respondenci zostali zapytani o to, jak oceniają oni swoje funkcjonowanie w trakcie studiów. Według danych 60% osób ocenia swoją wydajność w trakcie studiów między 4–5 (czyli „dobrze” i „bardzo dobrze”). Jako „niezbyt dobrze” – 37% respondentów, a jedna odpowiedź wskazywała na bardzo złe funkcjonowanie w trakcie studiów. Przeprowadzone porównania wskazują, że osoby, które zamierzały studiować w Polsce przed wojną częściej wskazywały na dobre funkcjonowanie w trakcie studiów niż te, które wcześniej nie planowały migracji. Badania wykazują, że studenci z Ukrainy aktywnie uczestniczą w różnych wydarzeniach prowadzonych przez uczelnie. W tego typu inicjatywach kulturalno-oświatowych, edukacyjnych, sportowych lub innych brało już udział 33% ankietowanych, 33% stwierdziło, że brało udział, ale rzadko, i kolejne 8% wybrało odpowiedź „tak, brałem(-am) często”. W żadnych wydarzeniach organizowanych przez uczelnię nie uczestniczyło 18% respondentów, natomiast 8% wybrało odpowiedź „nie, ale chcę”. Sami studenci oceniają rolę uniwersytetu w ich adaptacji następująco: 30% osób uważa, że uniwersytet sprzyja adaptacji, 55% osób twierdzi, że „raczej sprzyja”, natomiast

8% badanych wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć” – nie ma zatem konkretnej opinii na ten temat. Wśród negatywnych odpowiedzi respondentów, 8% badanych stwierdziło, że uczelnia raczej nie sprzyja adaptacji. Niemniej ważnym czynnikiem wpływającym na adaptację studentów jest też środowisko ich zamieszkania. Większość ukraińskich studentów mieszka w akademiku (55%), mniej wynajmuje mieszkanie (20%), 10% mieszka ze znajomymi, kolejne 10% ma możliwość zamieszkania razem z rodzicami/krewnymi, natomiast 5% odnosi się do kategorii „inne”. Warto zauważyć, zgodnie z wynikami badania, że akademik jest świetnym miejscem adaptacji dla studentów, ponieważ wszystkie osoby w nim zamieszkujące oceniły swój poziom adaptacji w Polsce jako „bardzo dobry”.

Wnioski końcowe

Temat adaptacji ukraińskiej młodzieży w Polsce zyskuje coraz większe zainteresowanie wśród badaczy. Przeprowadzone analizy pozwoliły na sformułowanie cennych wniosków dotyczących społeczno-kulturowej adaptacji migrantów wojennych w nowym środowisku oraz częściowe poznanie ogólnych tendencji dotyczących adaptacji młodzieży należącej do kategorii migrantów wojennych w nowym kraju i środowisku społeczno-kulturowym. Przeprowadzone badania nad ukraińską młodzieżą w Polsce pokazują, że aktywne uczestnictwo w życiu społecznym, poprzez spędzanie czasu w miejscach publicznych, sprzyja budowaniu sieci społecznych i lepszej integracji społecznej. Sieci społeczne dostarczają migrantom informacji o rynku pracy, możliwościach edukacyjnych oraz dostępnych usługach. Dla ukraińskiej młodzieży interakcje w kawiarniach, restauracjach czy kinach mogą prowadzić do poznania osób, które pomogą im w znalezieniu pracy, mieszkania lub pozyskaniu innych cennych zasobów. Do głównych trudności

podczas adaptacji można zaliczyć: brak integracji z polskimi rówieśnikami, tęsknotę za bliskimi oraz samotność. Silne sieci społeczne mogą pomóc w przezwyciężaniu tych problemów, poprzez dostarczanie migrantom wsparcia emocjonalnego i praktycznego. Mogą one również zapewnić dostęp do informacji o zasobach i możliwościach nowego kraju. Oprócz tego, znaczący wpływ na wybór sposobu spędzania wolnego czasu ma środowisko społeczno-kulturowe, co okazało się zgodne z założeniami teorii sieci społecznych. Młodzież często wybiera formy spędzania czasu, które sprzyjają integracji z kolegami i znajomymi. Czynniki, takie jak: ceny, preferencje kulturowe oraz dostępność wydarzeń są kluczowe przy podejmowaniu decyzji z tym związanych. Dostęp do różnorodnych zasobów w sieciach społecznych może poszerzać możliwości działania jednostki i sprzyjać skutecznej adaptacji. Nawiązywanie i utrzymywanie relacji z lokalnymi mieszkańcami również jest kluczowe dla budowania kapitału społecznego, który wspiera proces adaptacji. Natomiast część młodzieży ma trudności w komunikowaniu się z polskimi rówieśnikami, co utrudnia integrację. Dominacja języka ukraińskiego w codziennym życiu nie sprzyja wzmocnieniu relacji z polskimi obywatelami. W tym kontekście, programy nauki języka polskiego i inicjatywy wspierające interakcje międzykulturowe mogą być szczególnie pomocne. Otrzymane wyniki świadczą o tym, że dłuższy pobyt w Polsce sprzyja lepszej integracji, co potwierdza teoria sieci społecznych, sugerująca, że im dłużej jednostki są częścią sieci społecznej, tym większe mają szanse na skuteczną integrację. Większość młodych migrantów pozytywnie ocenia swoją adaptację, co świadczy o skutecznym przystosowaniu się do nowych warunków życia. Uniwersytet, który jest dla respondentów kluczowym węzłem w sieci społecznej ułatwiającym adaptację, jest skutecznie wykorzystywany przez młodzież. Studenci aktywnie uczestniczą w kulturowych i edukacyjnych wydarzeniach organizowanych na uczelniach, co sprzyja ich integracji.

Wyniki dzisiejszego eksploracyjnego badania nad adaptacją ukraińskiej młodzieży w Polsce podkreślają znaczenie sieci społecznych w procesie integracji i adaptacji. Silne więzi społeczne, interakcje w miejscach publicznych oraz wsparcie ze strony instytucji edukacyjnych są kluczowe dla skutecznego przystosowania się do nowego środowiska. Dalsze badania powinny skupić się na potwierdzeniu i rozwinięciu powyższych wniosków, aby lepiej zrozumieć i wspierać proces adaptacji ukraińskich migrantów w Polsce. Skoncentrowanie się na roli różnych typów sieci społecznych, długoterminowych efektach integracji, efektywności programów wsparcia, różnicach regionalnych oraz wpływie polityki migracyjnej dostarczą cennych informacji, które mogą przyczynić się do poprawy strategii integracyjnych i wsparcia migrantów.

Bibliografia

- Baszczak, Ł., Wincewicz, A., Zyzik, R. (2023). *Polacy i Ukraińcy – wyzwania integracji Uchodźców*. Polski Instytut Ekonomiczny.
- Berry, J. W. (1991). Understanding and managing multiculturalism. Some possible implications of research in Canada. *Psychology and Developing Societies*, 3(1), 17–49. <https://doi.org/10.1177/097133369100300103>
- Encyclopedia PWN, www.encyklopedia.pwn.pl
- Eurostat. (2024a). *Beneficiaries of temporary protection at the end of the month by citizenship, age and sex – monthly data*. https://doi.org/10.2908/MIGR_ASYTPSM
- Eurostat. (2024b). *Temporary protection for persons fleeing Ukraine – monthly statistics*. Pobrane 12 kwietnia 2024 z : https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Temporary_protection_for_persons_fleeing_Ukraine_-_monthly_statistics
- Górny, A., & Kaczmarczyk, P. (2019). European migration transition in the context of post-enlargement migration from and into Central and Eastern Europe. W: C. Inglis, W. Li, B. Khadria (eds.). *The SAGE handbook of international migration* (ss. 358–375). SAGE Publications.
- Kim, Y. (2001). *Becoming intercultural: An integrative theory of communication and cross-cultural adaptation*. Thousand Oaks. <https://doi.org/10.4135/9781452233253>
- Kubiciel-Lodzińska, S., Golebiowska, K., Pachocka, M., & Dąbrowska, A. (2023). Comparing pre-war and forced Ukrainian migrants in Poland: Challenges for the labour market and prospects for integration. *International migration*, 62(1), 236–251.
- Lesińska, M. (2013). *Inkluzja polityczna imigrantów we współczesnej Europie*. Ośrodek Badań nad Migracjami. Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Lin, N. (2001). *Social capital: A theory of social structure and action*. Cambridge University Press. <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511815447>
- Łazarewicz, M., Werner, B. (2016). Rola uczelni w adaptacji kulturowej, integracji i wsparciu psychospołecznym studentów zagranicznych. W: B. Siwińska, M. Zimnak (red.), *Czas internacjonalizacji* (ss. 269–277). Warszawa.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and Development Review*, 19(3), 431. <https://doi.org/10.2307/2938462>
- Okólski, M. (1997). Najnowszy ruch wędrowniczy z Ukrainy do Polski. Charakterystyka strumieni, cech migrantów i okoliczności pobytu w Polsce. *ISS Working Papers. Seria Prace Migracyjne*, 14, 58–63.
- Pachocka, M., Wach, D. (2023). Migracje przymusowe. W: M. Lesińska, M. Okólski (red.), *30 wykładów o migracjach* (ss. 229–247). WUW.
- Skuza, A. (2016). Interakcje społeczne w procesie socjalizacji. *Forum Pedagogiczne*, 2(1), 225–257. <https://doi.org/10.21697/fp.2012.1.12>
- Stebbins, R. A. (2014). The serious leisure perspective. W: *Careers in Serious Leisure. Leisure Studies in a Global Era* (ss. 3–27). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9781137399731_2
- Sztompka, P. (2020). *Słownik socjologiczny: 1000 pojęć*. Znak Horyzont.
- UNHCR Handbook, par. 28. Pobrane 5 czerwca 2024 z: http://www.unhcr-centraleurope.org/_assets/files/content/resources/pdf_pl/legal_documents/Podrecznik-UNHCRZasady-i-tryb-ustalania-statusu-uchodzczy.pdf
- Urbański, M. (2022). Comparing push and pull factors affecting migration. *Economies*, 10(1), 21. <https://doi.org/10.3390/economies10010021>
- White, L. G. (1976). Rational theories of participation: An exercise in definitions. *Journal of Conflict Resolution*, 20(2), 255–278. <https://doi.org/10.1177/002200277602000204>